

Imovinskopravni zahtjev u krivičnom postupku

Pripremile: Vera Bjelogrić i Šeila Imamović-Brković, Skretarijat VSTV-a BiH

Odredbe zakona o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini^[42] propisuju da će se imovinskopravni zahtjev koji je nastao usljed učinjenja krivičnog djela raspraviti na prijedlog ovlaštene osobe u krivičnom postupku ako se time ne bi znatno odugovlačio ovaj postupak. U pogledu sadržaja, imovinskopravni zahtjev se može odnositi na naknadu štete, povrat stvari ili poništavanje određenog pravnog posla.

Da bi se o imovinskopravnom zahtjevu raspravljalo u okviru krivičnog postupka moraju biti kumulativno ispunjena tri uslova. Prvi uslov je da je isti nastao usljed učinjenja krivičnog djela. Drugi uslov je da je zahtjev podnijela ovlaštena osoba, a to je osoba koja je ovlaštena da takav zahtjev ostvaruje u parničnom postupku. I treći uslov je da se raspravljanjem o imovinskopravnom zahtjevu znatno ne odugovlači postupak.

Osoba ovlaštena na podnošenje prijedloga imovinskopravnog zahtjeva dužna je da konkretizuje, odnosno precizno označi svoj zahtjev. Upravo je nedovoljna preciziranost imovinskopravnog zahtjeva jedan od razloga zbog čega sudovi u BiH u najvećem broju slučajeva ne rješavaju imovinskopravne zahtjeve u krivičnom postupku, već oštećene upućuju da ovo pravo ostvaruju u parničnom postupku. Nedovoljna konkretizacija zahtjeva djelimično proizilazi iz činjenice da oštećeni nisu na vrijeme ili u dovoljnoj mjeri upoznati sa ovim svojim pravom ili ne razumiju na pravilan način kome i kako zahtjev podnijeti.

Prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva u krivičnom postupku podnosi se tužiocu ili sudu, i to najkasnije do završetka glavnog pretresa, odnosno pretresa za izricanje krivičnopravne sankcije pred sudom. Ukoliko je na glavnom pretresu prisutan oštećeni, ali još nije podnio imovinskopravni zahtjev, sudija, odnosno predsjednik vijeća će ga poučiti da može podnijeti taj zahtjev do zaključenja glavnog pretresa, dok će se oštećeni koji se saslušava kao svjedok pitati da li želi da u krivičnom postupku ostvaruje imovinskopravni zahtjev.

Međutim, iskustva iz prakse ukazuju da su oštećeni koji se saslušavaju kao svjedoci često u takvom psihičkom stanju nakon svjedočenja da ne koriste ovo svoje pravo, zbog čega je veoma bitno da se oštećeni u najranijoj fazi postupka, odnosno već početkom istrage upute u njihova prava u krivičnom postupku, sa detaljnim uputstvima u pismenoj formi. Jedno takvo uputstvo sa obrascem prijedloga za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva sačinila je Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini, koje u praksi koriste određene pravosudne institucije.^[43]

Nadalje, pokazalo se kao neophodno da upozorenja i obavještenja oštećenom u vezi prava na podnošenje imovinskopravnog zahtjeva i podaci o imovinskopravnom zahtjevu budu obavezan dio za-

[42] Glava XVII Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13), glava XVII Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH („Službene novine FBiH“, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 i 59/14), glava XII Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, br. 53/12) i glava XVII Zakona o krivičnom postupku Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik BD BiH“, br. 34/13 i 27/14).

[43] Informativni letak i obrazac možete preuzeti na internet stranici Suda Bosne i Hercegovine <http://www.sudbih.gov.ba/stranica/71/pregled>

pisnika o počinjenom krivičnom djelu i zapisnika o saslušanju oštećenog, koji sačinjavaju policija i tužilaštvo. Takođe, odluke policije i tužilaštva o nesprovođenju istrage i nepokretanju krivičnog postupka po krivičnoj prijavi, obavezno se trebaju dostaviti oštećenom uz preciznu pouku o mogućnosti ostvarenja naknade štete u parničnom postupku.

Drugi razlog procentualno niskog rješavanja imovinskopravnih zahtjeva u krivičnom postupku je nedostatak odgovarajućih dokaza. Naime, nije dovoljno da ovlaštena osoba, lično ili preko svog punomoćnika, postavi imovinskopravni zahtjev, već je neophodno da podnese i odgovarajuće dokaze, kao što su pismene isprave, medicinska dokumentacija, stručni nalazi i dr. U sudskoj praksi se postavilo pitanje da li se kao dokaz u krivičnom postupku može koristiti i nalaz vještaka kada je isti obavljen prema zahtjevu oštećenog, odnosno da li je vještačenje samo zbog te činjenice nezakonito. S tim u vezi, Sud BiH je u presudi broj S1 1 K 017213 14 Krž zauzeo stav da je ovakav dokaz zakonit, jer se, pored odredbe člana 96 stav 1 ZKP BiH^[44], mora imati u vidu i odredba člana 269 stav 1 ZKP BiH, koja propisuje da vještaka mogu angažovati stranke, branitelj i sud. Sud smatra da iako se pod terminom stranke izričito ne spominje oštećeni, shodno članu 20 stav 1 tačka f) ZKP BiH, nesumnjivo je da njemu isto pravo pripada kada je učesnik u krivičnom postupku, ali naravno samo u djelu u kome je ovlašten preduzimati procesne radnje, a to je dio koji se odnosi na imovinskopravni zahtjev. Na takav zaključak Suda upućuju odredbe Glave XVII ZKP BiH, a posebno člana 195 stav 3 istog zakona, prema kojoj je osoba ovlaštena na podnošenje prijedloga za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva dužna da određeno označi svoj zahtjev i da podnese dokaze, u kom cilju oštećeni i dostavlja nalaz i mišljenje vještaka.

Prema odredbama zakona o krivičnom postupku, tužilac ima pravo i dužnost da utvrđuje i činjenice potrebne za odlučivanje o imovinskopravnom zahtjevu. Takođe, i tužilac je dužan prikupiti dokaze o imovinskopravnom zahtjevu vezanom za krivično djelo, te ispitati osumnjičenog, odnosno optuženog o činjenicama vezanim za ovaj zahtjev. Dosadašnja praksa pokazuje da su tužioci zbog prirode svog posla prvenstveno fokusirani na krivično gonjenje počinioca krivičnog djela, te da manju pažnju posvećuju ovom segmentu. Međutim, za uspješno obeštećenje oštećenih u krivičnom postupku bitno je da doprinos tužilaca bude veći prilikom prikupljanja dokaza, kao i prilikom ispitivanja imovnog stanja optuženog uvidom u relevantne registre i baze podataka, te provođenjem mjera radi obezbjeđenja imovinskopravnog zahtjeva. Takva uloga tužioca posebno je važna kod ugroženih i zaštićenih svjedoka, jer je krivični postupak jedinstvena prilika da se ova kategorija oštećenih obešteti bez otkrivanja identiteta.

Takođe, primjeri iz prakse govore da tužioci, prilikom pregovaranja o uslovima priznavanja krivice sa optuženim, uzimaju u obzir i spremnost optuženog da obešteti oštećenog/žrtvu krivičnog djela. Kada je kao krivično-pravna sankcija predložena uslovna osuda, izostanak obeštećenja može predstavljati razlog za opoziv takve osude. Slično je postupanje i u sklopu postupka za izdavanje kaznenog naloga.

O imovinskopravnom zahtjevu odlučuje Sud. U presudi kojom optuženog oglašava krivim Sud može oštećenom dosuditi imovinskopravni zahtjev u cjelini ili djelimično, a za ostatak ga uputiti na parnični postupak. Ako podaci krivičnog postupka ne pružaju pouzdan osnov ni za potpuno ni za djelimično presuđenje, Sud će oštećenog uputiti da imovinskopravni zahtjev u cjelini ostvaruje u parničnom postupku. Kad Sud donese presudu kojom se optuženi oslobađa optužbe ili kojom se optužba odbija ili kad rješenjem obustavi krivični postupak, uputit će oštećenog da imovinskopravni zahtjev može ostvarivati u parničnom postupku. Sud će oštećenog uputiti na parnicu i kad smatra da će raspravljanje o imovinsko-pravnom zahtjevu značajno odugovlačiti rješavanje o krivičnoj stvari, što je gotovo ustaljeno poimanje sudova u Bosni i Hercegovini.

[44] Ova odredba propisuje da se vještačenje određuje pismenom naredbom izdatom od strane tužioca ili Suda.

Kako se navodi u gore navedenoj presudi Suda BiH, postupak za rješavanje imovinskopravnog zahtjeva naziva se i „adhezioni“ ili „pridruženi“ postupak, mada, u stvari, nema posebnog postupka, već Sud u redovnom krivičnom postupku ima određena ovlaštenja kad je ovaj zahtjev postavljen i o njemu rješava istovremeno sa krivičnom stvari. Imovinskopravni zahtjev predstavlja, u suštini parnicu koja je smještena u okvire krivičnog postupka, koja se zbog toga vodi po pravilima krivičnog, a ne parničnog postupka, ali samo odlučivanje o predmetu imovinskopravnog zahtjeva odlučuje krivični sud po pravilima građanskog prava (postojanje i obim prava, vrsta i visina štete, prosta, solidarna i podijeljena odgovornost, odgovornost trećih lica, naknada neimovinske štete itd.), u čemu se sastoji složenost rješavanja ovog zahtjeva, jer sud, pored normi krivičnog, primjenjuje i norme građanskog prava, što je za sudiju dodatno opterećenje.

U presudi se međutim navodi da je rješavanje imovinskopravnog zahtjeva sastavni dio krivičnog postupka i da se činjenice utvrđene u vezi s tim ne smiju isključivati iz konteksta svih drugih okolnosti pod kojima je djelo učinjeno, značaja djela, njegove težine i njegovih posljedica. Opravdanje za mogućnost da krivični sud istovremeno odlučuje i o krivičnoj i o građanskoj stvari zasniva se na njihovoj povezanosti (građanska stvar proističe iz krivičnog djela), potrebi ostvarenja principa ekonomičnosti i cjelishodnosti, te poboljšanju položaja oštećenog. Zakonito provođenje ovako predviđenog postupka javlja se i kao jedna od barijera u sprečavanju kontradikcije između odluke o krivičnopravnom zahtjevu i odluke o imovinskopravnom zahtjevu proisteklom iz krivičnog djela. Nadalje, isticanjem i zastupanjem svog imovinskopravnog zahtjeva u krivičnom postupku, oštećeni može da doprinese i pravilnom i potpunom utvrđivanju činjenica koje se odnose na krivično djelo i krivičnu odgovornost optuženog, a samim time i na pravilnost sudske odluke.

Pored navedenog, Sud može predložiti oštećenom i optuženom, odnosno njihovim braniocima, provođenje postupka putem medijatora u skladu sa zakonom, ako ocijeni da je imovinskopravni zahtjev takav da je upućivanje na medijaciju svrsishodno. Važno je da se ova mogućnost zaista koristi u praksi, te da sudovi cijelim tokom postupka upućuju i stimuliraju medijaciju radi postizanja sporazuma između oštećenog i osumnjičenog/optuženog, te da se isti cijeni prilikom odmjeravanja kazne kao primjer dobrog ponašanja poslije izvršenog krivičnog djela.

Navedene informacije su dio konstatacija i zaključaka sa radionice „Najbolje EU prakse u dosuđivanju imovinskopravnog zahtjeva u krivičnim postupcima“, koju je krajem oktobra prošle godine u Sarajevu organizovalo Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine u saradnji sa Instrumentom za tehničku podršku i razmjenu informacija Generalne direkcije Evropske unije za politiku susjedstva i pregovore o proširenju (TAIEX).

Na radionici je predstavljen i položaj oštećenog u zakonodavstvu i praksi sudova i tužilaštava Švedske, Belgije i Italije, sa naglaskom na rad ovih organa u postupku naknade materijalne i nematerijalne štete u krivičnim postupcima. Prezentirani primjeri su ukazali da se postavljeni imovinskopravni zahtjevi u pravilu rješavaju u krivičnom postupku, a oštećeni se samo izuzetno upućuju na parnicu (cca 10%). Ovo iz razloga što sudije ovih zemalja smatraju da raspravljanje o imovinskopravnom zahtjevu ne odugovlači rješavanje o krivičnoj stvari, jer se dokazi potrebni za odlučivanje obično mogu izvesti na jednom ili dva ročišta, dok su prednosti ovakvog postupanja višestruke. S jedne strane, vrši se brzo obeštećenje žrtve krivičnog djela, a s druge strane obezbjeđuje efikasnost sudske postupka, jer se smanjuje potreba za pokretanjem velikog broja parničnih predmeta. Čak i kad su upućeni na parnicu, podnosioci imovinskopravnog zahtjeva su oslobođeni svih troškova postupka. Interesantno je napomenuti da parnica do pravosnažnosti odluke u Švedskoj traje oko 7 mjeseci, a krivični postupak oko 5 mjeseci.

Podnosioci zahtjeva imaju pravo na branioca po službenoj dužnosti, i to u Švedskoj zavisno od vrste

krivičnog djela, a u Belgiji i Italiji prema imovinskom cenzusu. Osim toga, aktivne su i agencije za podršku svjedocima i žrtvama, odnosno oštećenim. Odmah po počinjenom krivičnom djelu oštećeni se upoznaju sa pravom na podnošenje imovinskopravnog zahtjeva, sa detaljnim uputstvima za njegovo podnošenje, koja se daju i u pismenoj formi na posebnom obrascu. Oštećenom se daje značajno mjesto u postupku, uključujući mogućnost privatnog krivičnog gonjenja ukoliko tužilaštvo odustane od gonjenja, pravo ulaganja žalbe na presudu itd. Nadalje, izvršenje se provodi po službenoj dužnosti, putem posebnih agencija. Ako se šteta ne može naplatiti od osuđenog lica ili to lice iz ma kog razloga nije procesuirano, štetu plaća država. Posebno visoke naknade štete se dosuđuju tamo gdje je utvrđena odgovornost države, odnosno njenih organa.

Prema svjedočenju sudija iz navedenih evropskih zemalja, nije uvijek jednostavno odlučiti koji iznos dosuditi oštećenom, naročito kad se radi o naknadi nematerijalne štete. Da bi na neki način olakšali odlučivanje, te pojednostavili sudačku diskreciju u ocjenjivanju visine naknade koja se dodjeljuje, sva tri navedena sistema su razvila tabele sa indikativnim iznosima naknade za određene vidove štete u odnosu na dob, vrstu povrede i slično.

Iako ovakve tabele nisu u primjeni u Bosni i Hercegovini, konstatovano je da sudijama u odlučivanju o imovinskopravnim zahtjevima mogu pomoći orijentacioni kriteriji koji su usvojili Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine, te Apelacioni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.^[45] Zahvaljujući radu panela za ujednačavanje sudske prakse iste orijentacione kriterije za fizičke bolove, strah, duševne bolove zbog smrti bliskog srodnika i naknade štete zbog neopravdane osude i neosnovanog lišenja slobode (pritvaranja) primjenjivaće, pored navedenih sudova, i Vrhovni sud Republike Srpske i Sud Bosne i Hercegovine.^[46]

Kao primjeri dobre sudske prakse u BiH su navedene presude Suda BiH: S1 1 K 012024 14 Kri, S1 1 K 017213 14 Kri i S1 1 K 012506 15 Kri, te presuda Okružnog suda u Doboju broj 13 0 K 003666 16 K.

Tako je presudom Suda BiH broj S1 1 K 012024 14 Kri, djelimično dosuđen imovinskopravni zahtjev oštećene, a optuženi obvezani da na ime naknade nematerijalne štete solidarno isplate iznos od 26.500,00 KM, i to iznos od 20.000,00 KM na ime duševnih bolova zbog povrede slobode ili prava ličnosti, kao i iznos od 6.500,00 KM duševnih bolova zbog smanjenja životne sposobnosti. Sa viškom imovinskopravnog zahtjeva Sud je oštećenu uputio na parnicu.

Oštećena je zaštićeni svjedok, koja je putem punomoćnika u predmetnom zahtjevu tačno naznačila kumulativni iznos potraživane jedinstvene nematerijalne štete, koja obuhvata pretrpljene duševne i fizičke bolove, pretrpljeni strah i umanjenje opšte životne sposobnosti, te je predložila da se kao dokaz provede nalaz i mišljenje vještaka medicinske struke, sačinjen po osnovu naredbe Tužilaštva BiH na okolnosti zdravstvenog stanja oštećene, njenog invaliditeta, težine i trajanja bolova, te pretrpljenog straha. Vijeće je prihvatilo provođenje ovog dokaza i to neposrednim iznošenjem nalaza i mišljenja od strane vještaka na glavnom pretresu.

Kako su optuženi oglašeni krivim da su silovali oštećenu na način pobliže opisan u izreci presude, čime su počinili krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, stekli su se uslovi da se, uz ispunjavanje drugih uslova odluči i o postavljenom imovinskopravnom zahtjevu oštećene. U obrazloženju presude se navodi da iz nalaza i mišljenja vještaka medicinske struke proizlazi da je

[45] Orijentacioni kriteriji se mogu preuzeti na internet stranici Vrhovnog suda Federacije BiH <http://vsud-fbih.pravosudje.ba/vstv/faces/vijesti.jsp?id=60774> i Apelacionog suda Brčko distrikta BiH <http://apsud-brckodistriktbih.pravosudje.ba/vstv/faces/vijesti.jsp?id=60668>

[46] Za više informacija o radu panela za ujednačavanje sudske prakse u Bosni i Hercegovini v. <http://www.pravosudje.ba/vstv/faces/vijesti.jsp?id=63875>

oštećena doživjela akutnu stresnu reakciju na predmetni događaj, te razvila simptome post-traumatskog štetnog događaja koji je trajao duži vremenski period, čime ispunjava dijagnostičke kriterije za životni post-traumatski stresni poremećaj. Nalazom je dalje konstatovano da su kod oštećene i dalje prisutni neki od simptoma PTSP-a kao što su intruzivne misli, hiper – pobuđenje i fenomeni izbjegavanja. Nalazom je utvrđeno da kod oštećene zbog pretrpljene traume postoji trajno umanjenje opće životne sposobnosti zbog gore navedenih simptoma koje iznosi 12% trajno. Taj procent umanjenja opće životne sposobnosti bi bio i daleko veći, ali je po mišljenju vještaka oštećena uspjela postići relativno zadovoljavajuću psihičku ravnotežu korištenjem pozitivnih strategija suočavanja sa stresom, čemu je doprinijela i podržavajuća bračna podrška i podrška porodice.

Bez obzira na vidove nematerijalne štete kako su postavljeni, prilikom donošenja odluke, Sud je uzeo u obzir samo one vidove nematerijalne štete koji su propisani odredbama člana 200 i 202 Zakona o obligacionim odnosima - (u daljnjem tekstu: „ZOO“), a imajući u vidu način izvršenja predmetnog krivičnog djela, kao i posljedice koje su kod oštećene nastupile usljed izvršenja predmetnog krivičnog djela. Sud je našao da oštećena u osnovi ima pravo na naknadu nematerijalne štete zbog pretrpljenih duševnih bolova zbog povrede slobode ili prava ličnosti iz člana 202 ZOO, koja naknada se dosuđuje u jedinstvenom iznosu, a sa ovom naknadom može se kumulirati još jedino naknada na ime duševnih bolova zbog smanjenja životne sposobnosti.

Kod donošenja odluke o visini naknade za ovaj vid nematerijalne štete, Vijeće je prije svega imalo u vidu utvrđenje tima vještaka neuropsihijatar da je kod oštećene usljed kritičnog događaja došlo do umanjenja opšte životne aktivnosti, da je to umanjenje trajnog karaktera, odnosno da ne može doći do smanjenja ovog procenta, već samo do njegovog povećanja. U toku postupka oštećena nije postavila zahtjev da joj se na dosuđeni iznos nematerijalne štete dosude zakonske zatezne kamate, niti zahtjev za naknadu eventualnih troškova nastalih u vezi sa vođenjem postupka za ostvarivanje imovinsko-pravnog zahtjeva, pa u tom djelu Sud nije ni odlučivao.

Pored toga, presudom broj S1 1 K 017213 14 Kri, kojom je optuženi oglašen krivim za djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, Sud BiH je djelimično usvojio imovinskopravni zahtjev, te obavezao osuđenog da oštećenoj na ime naknade nematerijalne štete isplati ukupan iznos u visini od 30.000,00 KM, i to iznos od 16.000,00 KM na ime duševnih bolova zbog povrede slobode ili prava ličnosti, koji u sebi supsumira i naknadu za pretrpljeni strah, te iznos od 14.000,00 KM na ime duševnih bolova zbog smanjenja životne aktivnosti.

U konkretnom slučaju, pri odlučivanju o osnovanosti imovinskopravnog zahtjeva, sud je prevashodno imao u vidu nalaz i mišljenje vještaka, koji je sačinjen nakon izvršenog uvida u medicinsku dokumentaciju oštećene, te izvršenog pregleda nad oštećenom, pri čemu je Sud imao u vidu i navode koje je vještak iznio neposredno na glavnom pretresu, kojom prilikom je i unakrsno ispitan od strane braniteljice optuženog.

Sud je zaključio da su kod oštećene, usljed učinjenja ovog krivičnog djela, registrovani simptomi trajne promjene ličnosti, nakon hronificiranog PTSP-a, uzročno posljedično sa kombiniranom torturom, te naglašava da je pri odlučivanju o imovinskopravnom zahtjevu oštećene imalo u vidu odredbe ZOO (kao *lex specialis* zakona u ovom kontekstu), kao i Orijentacione kriterije i iznose za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete Građanskog odjeljenja Vrhovnog suda Federacije BiH.

Prilikom odmjeravanja visine pravične naknade za duševne bolove zbog smanjenja životne aktivnosti, Sud je imao u vidu trajne posljedice ovog krivičnog djela, koje su, prema nalazu vještaka trajno umanjile opštu životnu sposobnost oštećene za 25%, a što se ogleda u činjenici da su brzina

pamćenja oštećene, kognitivnog sjećanja, koncentracije, učenja, usporenije i oštećenja, kao i njene primarne intelektualne i psihičke sposobnosti.

U ovoj presudi Sud nalazi da se obeštećenjem žrtve krivičnog djela, kao što je to učinjeno u konkretnom slučaju, uspostavlja princip društvene pravde. Sa sociološkog stanovišta princip obeštećenja žrtve bi trebao imati istu važnost kao i princip kažnjavanja kao vid društvene reakcije na kriminogenu djelatnost. Naime, svrha suđenja ne smije ostati samo na represiji prema počiniocu krivičnog djela, nego mora težiti potpunom uspostavljanju stanja koje je narušeno krivičnim djelom.

Na kraju ove radionice je podcrtana važnost početne i kontinuirane edukacije svih učesnika u sistemu vladavine prava u pogledu prava oštećenih, sa akcentom na obuku policije i tužilaca, kao službenih lica koja su u prvom kontaktu sa oštećenim licima, uglavnom sa ciljem podizanja svijesti o trenutno nezavidnom položaju oštećenih, te načinima da se isti unaprijedi.

Više informacija o radionici, kao i rezime predstavljenih praksi i usvojenih zaključaka se može naći na web stranici Centra za sudsku dokumentaciju VSTV-a.^[47] Na stranici se može naći i publikacija nevladine organizacije TRIAL pod nazivom “Ostvarivanje zahtjeva za naknadu štete žrtava ratnih zločina u okviru krivičnih postupaka u Bosni i Hercegovini – stanje, problemi i perspektive” koja je, na određeni način, skrenula pažnju na ovo pitanje i inicirala organizaciju TAIEX radionice, te publikacija pod nazivom “Dosuđivanje naknade nematerijalne štete i kriteriji za odmjeravanje iznosa naknada (prikaz sudske prakse u krivičnim i parničnim postupcima u BiH)”.

[47] <http://csd.pravosudje.ba/vstv/faces/vijesti.jsp?id=66961>